

Τα αρχαία στο Γυμνάσιο

Του Σπύρου Α. Μοσχονά*

Εμπειρική έρευνα αποδεικνύει την αποτυχία διδασκαλίας των ελληνικών από αρχαία, βυζαντινά και λόγια κείμενα

Μαρία Κοζαράκη: *Η αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας μέσα από αρχαία, βυζαντινά και λόγια κείμενα: Εμπειρική έρευνα αξιολόγησης*. Αθήνα: εκδ. Γρηγόρη, 2000. Σελς 108.

Έχουν δοθεί μάχες κι έχει χυθεί πολύ μελάνι γύρω από τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στη Μέση Εκπαίδευση. Κι ενώ κανείς δεν αμφισβητεί τη σπουδαιότητα της αρχαιοελληνικής γραμματείας στη σύγχρονη παιδεία, το ερώτημα αν τα αρχαία κείμενα πρέπει να διδάσκονται από το πρωτότυπο ή από μετάφραση έχει τόσο πολύ διχάσει διανοουμένους και παιδαγωγούς που θα μπορούσε να θεωρείται μια σύγχρονη εκδοχή του γλωσσικού ζητήματος.

Η κυρίαρχη άποψη θεωρεί απαραίτητη, προκειμένου να μάθουν τα ελληνόπουλα «καλά ελληνικά», τη διδασκαλία στο Γυμνάσιο των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο. Ακολουθώντας την άποψη αυτή, το πρόγραμμα του Γυμνασίου αλλάζει τη σχολική χρονιά 1992-93 με την εισαγωγή – «πειραματικά», υποτίθεται – της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας από αρχαία, βυζαντινά και λόγια κείμενα. Λογικά, το «πειραματικό» αυτό πρόγραμμα θα ολοκληρωνόταν μετά από δύο χρόνια, τη σχολική χρονιά 1994-95, με την αποφοίτηση από το Γυμνάσιο όσων μαθητών συμμετείχαν σ' αυτό. Συνεπώς, η αμέσως επόμενη χρονιά (1995-96) ήταν η μόνη που προσφερόταν για «πειραματική» αξιολόγηση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας από αρχαία, βυζαντινά και λόγια κείμενα, αφού τη χρονιά εκείνη στην Α' Λυκείου θα φοιτούσαν δύο κατηγορίες μαθητών, η «πειραματική ομάδα», δηλαδή όσοι μαθητές είχαν παρακολουθήσει το «πειραματικό» πρόγραμμα στο Γυμνάσιο, και η «ομάδα ελέγχου», δηλαδή όσοι μαθητές είχαν παρακολουθήσει το καθιερωμένο πρόγραμμα διδασκαλίας της αρχαίας γραμματείας από μετάφραση. Ακολούθως, ανάλογα με την αξιολόγησή του, το πρόγραμμα θα έπρεπε να συνεχιστεί, να αναθεωρηθεί ή να εγκαταλειφθεί.

Ωστόσο, ήδη από τη χρονιά 1993-94 η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας από αρχαία, βυζαντινά και λόγια κείμενα γενικεύεται για όλους τους μαθητές του Γυμνασίου, χωρίς βέβαια να έχει προηγηθεί και χωρίς ποτέ ν' ακολουθήσει επίσημη έρευνα αξιολόγησης. Η εσπευσμένη αυτή γενίκευση της διδασκαλίας υποδεικνύει ότι τα κίνητρα του Υπουργείου Παιδείας και των υποστηρικτών του προγράμματος δεν ήταν παιδαγωγικά αλλά ιδεολογικά. Τα αρχαία θα διδάσκονταν εφεξής από το πρωτότυπο, όχι γιατί αυτό επέβαλε η παιδαγωγική εμπειρία αλλά επειδή «έτσι έπρεπε».

Ότι δεν έπραξε το Υπουργείο και οι «αρμόδιοι φορείς», το επιχειρεί η περιεκτική μελέτη της Μαρίας Κοζαράκη. Πρόκειται για διπλωματική εργασία που στην αρχική της μορφή κατατέθηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης· εμμέσως λοιπόν η μελέτη αυτή προσφέρεται και ως αντεπιχείρημα προς όσους αβασάνιστα και με «δημοσιογραφικές» μεθοδεύσεις επιδιώκουν εσχάτως την απαξίωση του δημόσιου Πανεπιστημίου.

Η έρευνα της Κοζαράκη διεκπεραιώνεται την ενδεδειγμένη σχολική περίοδο (1995-96) σ' ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα σχολείων της Κρήτης – θα ήταν υπερβολή ν' απαιτήσουμε πανελλαδική έρευνα από μία μεταπτυχιακή φοιτήτρια, όταν δεν την απαιτούμε από συλλογικά όργανα όπως το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Η αξιολογική ουδετερότητα της έρευνας εμφανίζεται κυρίως από την επιλογή να αξιολογηθούν τα βιβλία του ΟΕΔΒ «Η ελληνική γλώσσα: Κείμενα αρχαία, βυζαντινά και λόγια» σύμφωνα με τους στόχους που θέτουν οι ίδιοι οι συγγραφείς τους και το Υπουργείο Παιδείας (Π.Δ. 447/ΦΕΚ 185/7-10-93). Υποτίθεται ότι τα βιβλία αυτά αποσκοπούν α) στη μεγαλύτερη εξοικείωση των μαθητών του Γυμνασίου με τα κείμενα παλαιότερων περιόδων της ελληνικής γραμματείας· β) στον «εμπλουτισμό» και στη «βαθύτερη γνώση» της νεοελληνικής γλώσσας μέσω της σύνδεσης λεξιλογικών, γραμματικών, συντακτικών φαινομένων της νεοελληνικής με αντίστοιχα φαινόμενα παλαιότερων περιόδων· γ) στη μεγαλύτερη ευχέρεια των μαθητών με τα αρχαία κείμενα στο Λύκειο. Κάθε ένας από τους στόχους αυτούς ορίζεται λειτουργικά και ελέγχεται πολλαπλά στην έρευνα της Κοζαράκη.

Η Κοζαράκη συμπεραίνει ότι η πειραματική ομάδα, δηλαδή όσοι μαθητές είχαν παρακολουθήσει για τρία χρόνια στο Γυμνάσιο το «πειραματικό» πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας, δεν παρουσίασε καμία βελτίωση έναντι των μαθητών της ομάδας ελέγχου, δηλαδή των μαθητών που εξακολουθούσαν να διδάσκονται αρχαία κείμενα από μετάφραση, όσον αφορά το μορφολογικό επίπεδο της γλώσσας (κλίση, παραγωγή, σύνθεση). Δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων στην ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου. Διαπιστώθηκε επίσης ότι η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας από αρχαία, βυζαντινά και λόγια κείμενα επί τρία συναπτά έτη στο Γυμνάσιο δεν βελτίωσε τις επιδόσεις των μαθητών στα αρχαία ελληνικά στο Λύκειο. Στατιστικά σημαντική διαφορά έδειξε η πειραματική ομάδα μόνο στη διαχείριση συντακτικών και σημασιολογικών πληροφοριών σε επίπεδο πρότασης καθώς και στην κατανόηση λόγιων κειμένων και γνωμικών. Αυτά στα αστικά σχολεία.

Στα ημιαστικά σχολεία η βελτίωση των μαθητών της πειραματικής ομάδας ήταν ακόμη μικρότερη και περιορίστηκε στο μορφολογικό επίπεδο της γλώσσας.

Στα αγροτικά σχολεία οι μαθητές της πειραματικής ομάδας όχι μόνο δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντική βελτίωση έναντι των μαθητών της ομάδας ελέγχου, σε κανέναν από τους τρεις εξεταζόμενους στόχους, αλλά, αντίθετα, παρουσίασαν μέσους όρους επίδοσης χαμηλότερους από τους μέσους όρους των μαθητών της ομάδας ελέγχου. Τα πορίσματα για τα αγροτικά σχολεία επιβεβαιώνουν προηγούμενη, αδημοσίευτη έρευνα της Α. Φωτιάδου που διεξήχθη στον νομό Σερρών. Από τις δύο έρευνες τεκμαίρεται ότι η «πειραματική διδασκαλία» των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο είναι παράγοντας σημαντικής διαφοροποίησης εντός του υποχρεωτικού δημόσιου σχολείου, όχι μόνο γλωσσικής αλλά και κοινωνικής.

Το συμπέρασμα είναι άτεγκτο. Το πρόγραμμα διδασκαλίας της ελληνικής από αρχαία, βυζαντινά και λόγια κείμενα δεν ανταποκρίνεται στους στόχους που το ίδιο

έχει θέσει· επιπλέον, είναι πρόξενος σημαντικών εκπαιδευτικών και κοινωνικών ανισοτήτων.

Ο.έ.δ. Τα υπόλοιπα είναι λόγια, φληναφήματα, ιδεολογία, που καμία σχέση δεν έχουν με την εκπαιδευτική πραγματικότητα.

-----

* Ο Σπ. Μοσχονάς είναι λέκτορας γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.